

Prof. dr. S. U. Zuidema
1906 - 1975

Pro

Op
van
de
Uni
Zui
en v
hoo
192
bek
deze
han
Nie
inte
theo
dag
zich
per
zich
met
Ma
Zui
blee
pro
zijn
832
typ
op
die
kon
Na
Al
de
sto
ber
ina
aar

Prof. dr. S. U. Zuidema

Op 28 september 1975 overleed op 69-jarige leeftijd Sytse Ulbe Zuidema, vanaf 1948 tot aan zijn emeritaat in 1971 hoogleraar in de geschiedenis van de middeleeuwse, neoscholastische en moderne wijsbegeerte aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

Zuidema werd op 12 april 1906 geboren te Kampen. Hij studeerde theologie en wijsbegeerte aan de Vrije Universiteit. Gevormd werd hij vooral door de hoogleraren D. H. Th. Vollenhoven en H. Dooyeweerd, die aan de V.U. vanaf 1926 het pleit voerden voor een intrinsiek christelijke wijsbegeerte, naderhand bekend als „calvinistische wijsbegeerte” of „wijsbegeerte der wetsidee”. Van deze wijsbegeerte werd Zuidema reeds in zijn studententijd een fervent aanhanger.

Niet alleen de wijsbegeerte, ook de theologie kon rekenen op Zuidema's intense belangstelling. Als student richtte hij tezamen met de later zo bekende theologen A. A. van Ruler en H. Faber de *Vox Theologica* op (1929), in die dagen een oekumenische daad van de eerste orde. Dit temeer, daar „de Vox” zich van meet af aan verhief boven het niveau van een doorsnee-studentenperiodiek. In het jubileumnummer van juli 1955 hebben de drie genoemden zich nog eens gezamenlijk aan de theologische wereld gepresenteerd, Zuidema met een scherpzinnig artikel over „De plaats der Theologie in het denken van Martin Heidegger”.

Zuidema werd in 1931 gereformeerd predikant te Anna Paulowna Polder en bleef ook nadien in deze kontreien veelal als „dominee” aangesproken. In 1936 promoveerde hij aan de Vrije Universiteit op *De philosophie van Occam in zijn commentaar op de Sententiën*, een kolossale dissertatie van maar liefst 832 bladzijden! Kort daarop vertrok hij in zendingsdienst naar Indië. Het is typerend voor de geleerde, gelovige Zuidema, dat hij zijn missionaire arbeid op Java steeds gerekend heeft tot de mooiste jaren van zijn leven. Een tijd die overigens uitliep op de tweede wereldoorlog, de Japanse bezetting, het concentratiekamp.

Na de oorlog keerde Zuidema, herenigd met zijn gezin, naar Nederland terug. Alras maakte hij naam als kenner van het opkomende existentialisme. Toen de Vereniging voor Calvinistische Wijsbegeerte ertoe overging bijzondere leerstoelen te vestigen aan openbare universiteiten en hogescholen, werd Zuidema benoemd voor de eerst opgerichte kathedee, te Utrecht. Op 12 april 1948 inaugureerde hij met een voordracht over Sartre: *Nacht zonder Dageraad*. Hij aanvaardde 9 juni 1948 tevens een buitengewoon hoogleraarschap aan de Vrije

Universiteit met een verhandeling over het existentialistisch thema: *De Mensch als Historie*. Een volledige onderwijstaak aan de V.U. verkreeg Zuidema in 1954, toen de bijzondere leerstoel te Utrecht werd overgenomen door prof. dr. K. J. Popma.

Zuidema was in de na-oorlogse jaren een zeer geliefd prediker en kanselredenaar. Bekendheid kreeg hij vooral als debater en publicist, die onvermoeid opkwam voor het eigen recht en de eigen roeping van de christelijke organisaties. Hierbij hekelde hij zowel de doorbraak (met name naar de Partij van de Arbeid) als ook de dreigende verkerkelijking van het christelijk organisatieleven (b.v. in het Gereformeerd Politiek Verbond).

Zuidema's wetenschappelijke publikaties vertonen dezelfde polemische geest. Op wijsgerig gebied was hij een autoriteit inzake het existentialisme, terwijl hij zich ook diepgaand bezighield met de dialektische en hermeneutische theologie, als ook met het marxisme. Als mens toonde hij zich zeer nauw betrokken bij zijn werk. Iedereen wist dan ook, wat hij of zij aan een man als Zuidema had. De afstandelijkheid die in de wetenschap vereist is, heeft hier echter wel eens onder te lijden gehad. In het vuur van zijn betoog kon Zuidema niet alleen anderen maar ook zichzelf op sleeptouw nemen en werd de wens soms tot vader der gedachte. Getuige de titel van zijn boek *Communisme in ontbinding*.

De vroegere zendeling kwam met dit al open voor zijn geloofsovertuiging uit. Ook bij zijn tegenstanders wilde hij door de voorname gevel van geleerdheid heenbreken om de grond bloot te leggen waarop de betrokkene zijn theorie gebouwd had. Anders gezegd, wat voor het oog een niets ontziende konfrontatie leek te zijn, tendeerde ten diepste naar kommunikatie. Zuidema appelleerde op zijn gesprekspartners om toch van weerszijden àlle troeven op tafel te leggen.

Het zou dan ook een grote vergissing zijn te denken, dat Zuidema in zijn kritiek, hoe scherp soms ook geformuleerd, negatief werkzaam was. Integendeel. Juist in zijn meest kritische analyses leefde hij, op eigen wijze, vanuit zijn zendingsofdracht. Hij proefde, hoe de meeste moderne geestesstromingen onder het mom van theoretische reflectie beslag probeerden te leggen op het hart van de mens. Welnu, dan moest ook dit diepere engagement tot inzet van de discussie worden gemaakt. Of het nu ging om een Heidegger, een Dewey of een Marcuse, Zuidema toonde hierin zijn eenzijdigheid die tevens zijn kracht was, dat hun verborgen heilspretenties ontmaskerd werden. En dit alles met het ene positieve doel: Ruim baan te maken voor het ware heil in Jezus Christus.

De eens zo gevierde spreker, heeft naderhand ook de vereenzaming gekend. Zuidema behoorde tot de verontrusten in de Gereformeerde Kerken. De opkomst van de nieuwere theologie gaf hem vele zorgen. Tegen het onbegrensde oecumenisme van de Wereldraad van Kerken kreeg hij hoe langer hoe meer bezwaar. En de marxistische sympathieën onder studenten van zijn eigen universiteit waren hem een doorn in het oog, om niet te zeggen, een doorn in het hart. En Zuidema heeft niet gezwegen!

In 1971 werd Zuidema geëmeriteerd. Op 12 februari 1972 vond in de besloten kring van familie en vrienden/kollega's het officiële afscheid plaats. Bij die gelegenheid werd Zuidema bij monde van de toenmalige rector magnificus prof. mr. W. F. de Gaay Fortman benoemd tot ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw. Voor de aan koningshuis en vaderland verknochte Zuidema een ongedacht, ontroerend moment.

Bij dit afscheid werd hem tevens een *Festschrift* aangeboden, een bundeling van eigen artikelen, in het Engels vertaald. Onder de sprekende titel *Communication and Confrontation* (uitgegeven door Van Gorcum/Assen en J. H. Kok/Kampen). De bundel is voorzien van een uitgebreide bibliografie, die een indruk geeft van het omvangrijk oeuvre van betrokkene.

De laatste zes jaar van zijn leven namen Zuidema's krachten langzaam maar zeker af. Vanaf mei 1970 was ook zijn gezichtsvermogen ernstig aangetast. Maar hij bleef als „ziende de Onzienlijke”. Zo zal hij ook voortleven in de herinnering van zijn leerlingen en vrienden.

J. Klapwijk